

איתן קלינסקי: אספן של שלום, ספרי 'עתוך' 77, 2013, 104 עמ'

"הפקעת דברים מגזרת מותם"

רפי וייכרט: גג החשכה, אבן חושן 2013, 234 עמ'

הספר גג החשכה - הלוקט מבחר שירים מתוך אחר-עשר ספריו של רפי וייכרט עד כה, בתוספת שירים חדשים - הוא ספר רחב יריעה, המזמין נקודות מבט מרובות. מתוכן בחרתי להתמקד בתיאורי הקיום האבסורדי בצל תודעת מוות מתמדת, למולה מציב המשורר שוב ושוב את האהבה ואת השירה כמעניקות משמעות. זאת ועוד, יש שהאהבה והשירה ועמן משמעותן עבור המשורר נתפסות כנידונות להתכלות כמותו, אך יש שהן מתוארות כחורגות מגבולות גופו וקיומו האישי ולכן אינן בנות חלוף, ועתידות להבקיע מבעד ל'גג החשכה'.

תודעת המוות מופיעה כבר בשיר הפותח את הספר - 'חיה' (עמ' 7, בספר מיטה 1994), המתאר את מצבו הקיומי של אדם - "איה מן חיה אתה/ מותיך שריטה בצדך/ של תמונה/ מקימה כנסיות ומגדלים/ מתרבה שלא להודוך/ איה מן חיה אתה/ מודעת מות..." השיר מסתיים בשורות: "איוז מן חיה אתה/ דוהרת דרך גלגלי אש ומלות/ מתבוננת בעצמה מתבוננת בעצמה/ מתעדת בעקשנות את תמותתה". האבסורד שבקיום האנושי חסר הפשר לכאורה, מועצם מכוח מודעותו של האדם לסופיותו. תודעת המוות המכבידה המאתגרת המופיעה בשיר הראשון בספר,

שזוהה לכל אורכו, ואדגים זאת בשירים מתקופות שונות: "עכשו החרד נמחץ/ ומתפור בתוך החשך הגדול/ המוכבים/ נחים על מצחנו כמו מטבעות זהב/ על ארבות עיניהם של המתים" ('חרד', עמ' 14, מיטה 1994); "כשאני מסתכל בהם עכשו בכתתי/ על כתפי נחתת במשק צפוד אחריתי" ('שיעור', עמ' 75, פתק אהבה לעולם 2004); "דומה שאני שומע/ את העפר שבפיה מזמר" ('תצלום', עמ' 90, שעה לא צפויה 2006); "במרחקים הפרדסים נודפים ילדות/ פשתחת גג החשכה אנחנו ממשיכים למות" ('ערב רע', עמ' 168, שברים ומכפלות 2010).

עמדתו של וייכרט אל מול האבסורד הקיומי אינה דכאונית. המאבק על קיומה של משמעות שזור בכתיבתו באשר אל מול הסופיות הוא מבקש להעמיד את האהבה והשירה, בהן אתמקד עתה.

שיריו של וייכרט ספוגים באהבה - לבת זוגו, לבתו, לחברים/ות, ואהבה לכל אדם הנשוא, כמוהו, את נטל הסופיות. האהבה מספקת מענה, ולו זמני, לאבסורד שבקיום בר החלוף - "מתודעה המגששת את עבדת מותה/ בתוך הלילה הזה שבא עלינו מגובה [...] מה שיפצע את העור לא ישכח/ מה שגלגל באישון רק הוא ילקח/ והגוף המאהב הוא מסלה של תותח/ בתוך הלילה הזה שבא עלינו מגובה" ('בתוך הלילה' עמ' 32, ימים בהולים 2000), ועוד: "לרגע הרגל שלך היא אני/ צועד בממלכת אין תמונה" ('שיר על רגל אחת', עמ' 84, שעה לא צפויה 2006). בחלק מן השירים עמדתו של המשורר נותרת זוויה ומאופקת, והוא מזכיר לעצמו ולקוראיו כי נפלאה ומלאה משמעות ככל שתהיה, כפופה גם האהבה לכללי הסופיות: "בוא נתבונן לרגע בחיינו, כמו שהם, בטרם מותם, בעינים ריקות, נקיות מדמויים [...] רק בחבור לזלת, לאנושי, נמצא לרגע אהבה ונאחז בה כביקו, פנינה שצמחה בתולילית עפר/ ועתידה להשמש" ('צאצא' עמ' 21, מיטה 1994).

בשירים שנכתבו לכתו זה, ניתן להבחין בהתפתחות מרתקת ביחסו לאהבה: תחילה נתפסת זאת כמסתור מפני המוות, אך בהדרגה חזרת תודעת הקן

את איתן קלינסקי קראתי ופגשתי בראשונה בימי האינתיפאדה הראשונה. שירינו הופיעו לא פעם זה בצד זה בעתוך "חותם" ובכתבי עת אחרים ולא הייתי זקוק לכתורת ספרו הראשון ('מורה ללשון עברית מובסת') כדי להבחין שמדובר במורה ומחנך מן הסוג הנריר שכמעט חלף מן העולם: מורה לעברית, השולט בלשון לרבייה השונים, ומורה לתנ"ך האהב את הספר שהוא מלמד, מכיר בו גם את הפרקים הפחות מוכרים, הפחות גלמדים, ומאיר את דמויותיהם ופסוקיהם באור אקטואלי צורב, מוסרי, אוהב אדם, ברוח נביאי האמת ותורתם.

בצד שליטתו בלשון ובמקרא ואופיו כמחנך הראה בעבודת חייו שליחות של ממש, משך את לבי כבר אז כמשורר וכאדם: משורר אמת, הרגיש לצווי המוסר האנושי ולסבל החלשים, המדוכאים, ונותן לכך ביטוי כואב וקודע לב כאחד בשיריו; ואדם - אדם בעל מצפון ומוסר, שאינו מסתפק במחאה ספרותית, בהטפה ובהפגנות בכיכרות, אלא יוצא שוב ושוב אל השטח (גם לשטחים שהשהייה בהם כרוכה בסכנה של ממש), מוחה, נאבק, מנסה לשנות, אולי בכל זאת... באופטימיות מעוררת השתאות. וכלי לחשוש לרגע מגורלו של ירמיהו הנביא, שהושלך על דברי האמת שאמר לתוך הבור שבחצר המטרה.

איתן הוא בן גילי. ולא רק בשל כך אני מרגיש הזדהות עם רוב שיריו האישיים, שבהם הוא מזכיר "בלורית כסופה מדובללת", "בלורית שיבתי נבדרת", "שיבתי המרודה", "שיבה זרקה בשער סעודתיה של מלחמה", "איך אתה נראה בן 77"; או עם ארבע השורות הנפלאות: "כל יום אני אוגר זלומות במקלדת, מסמן מלים בנקבי הכברה, ממנה/ נמלטו פיוחרי מלים נקיות/ אתן יכולתי לשיר שיר נקי". אבל המשורר שכתב בשיר 'עם סביוני אביב' - "אני מתבקש להשיל מות דופק על יצועי" - אינו נרתע מלהמשיך ולכנות את עצמו "אספן בלתי נלאה של שלום", ולהשתתף בהפגנות סוערות בבלעין, סוסיא, אל עראקיב ושאר המקומות שבהם מפרה באכזריות ובאטימות לב המדינה שבה נולדנו וגדלנו את דברי נביאי האמת על "הו מגיעי בית בבית". עוד הוא כותב על "שתי מדינות לשני עמים", על תפילתן ותחינתן של אמהות שבניהן מורעלי חלום "סיירת אגח" - חלום שנסתיים ב"סיירת איוב". ועל כזב עם הבחירה ו"ארון ספרים שבחר אותי עם כל העמים, ולא בחר אותי מכל העמים".

כצבר, שחטא גם הוא בילדותו בהתנשאות כלפי בני גילו 'העולים החדשים' שניצלו מן השואה, אני מזדהה בכל לבי עם שירו המטלטל 'זמן', ומצטרף לבקשת הסליחה המאחרת, ואל שיריו המוקדשים לעולים מאחרים הרבה יותר, כאלכסי ונטאשה, ומחיים על היחס הנורא לפליטים שחורי העור המגיעים אלינו, ומגורשים לארצות מוצאם.

ואני קורא בהתרגשות וכאב גם את השירים שהקדיש דווקא לדמויות המקראיות שלא תמיד חשו המורים לתנ"ך שלנו, אז ומאז, את כאבן: מיכל בת שאול, רצפה בת איה, בת שבע אשת דוד. ואני מסכים איתו כשהוא מוקיע את הערצת האומה וילדיה ל"רוד מלך ישראל", חושף את יחסי שמואל ושאל. ולבי יוצא גם הוא אל אוריה החתי ואל פלטי בן ליש.

איתן קלינסקי הוא משורר, איש רוח, אדם כלבבי. אני ממליץ בכל לבי על קריאת השירים בקובץ הזה, ובקבוצי האחרים, חותם כפראפרזה על השורות המוכרות כל כך מספר שיריו הראשון של אלתרמן: "ישנם משוררים גדולים ממנו; אך אשירנו שיש לנו משורר כמוהו".

דן אלמגור